

2022.200

Archeologienota Rumbeke Babilliestraat 4

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

19-4-2023

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Rumbeke (Roeselare) Babilliestraat 4 (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is 10 018m² groot, heeft een onregelmatige vorm en sluit in het oosten aan op de Babilliestraat via een lange oprijlaan. In het noordelijke deel van het terrein bevindt zich een L-vormige hoeve, met ten zuiden ervan enkele vrijstaande gebouwen (waaronder een ast). Rond de gebouwen zijn verharding en tuinen gelegen. In het zuidelijke deel zijn landbouwgronden, een bomenrij en een poel aanwezig. Onder de oprijlaan en zo verder volgend langs de noordelijke grens van het plangebied loopt de ingebuisde Bergmolenbeek.

Het plangebied is tot op heden gelegen in een veeleer landelijk gebied, op ca. 2,7km ten zuidwesten van de dorpskern van Rumbeke. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het plangebied te situeren in een landelijke omgeving, waarbinnen verschillende hoeves voorkomen langsheen het bestaande stratennet. Het plangebied is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond of deels bebost. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is er bebouwing zichtbaar in het noorden van het plangebied. Het betreft twee/drie grotere gebouwen, in een L-configuratie zoals de huidige hoofdgebouwen, en twee bijgebouwen waaronder de huidige ast in het oosten van het terrein. De gebouwen zijn op dat moment al te bereiken via de huidige inrit in het noordoosten. Centraal in het westen van het terrein wordt een poel afgebeeld, ook net ten oosten van het plangebied wordt een waterpartij afgebeeld. De andere 19de-eeuwse kaarten (Poppkaart, Vandermaelenkaart) geven grotendeels zelfde beeld, net als de topografische kaarten uit de tweede helft van de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw. Een westelijk gebouwvolume wordt nog weergegeven op 1862, maar niet meer vanaf de kaart van 1883. Op deze topografische kaarten wordt een waterloop aangeduid, vermoedelijk de Bergmolenbeek, deze loopt echter niet langs de noordelijke grens van het terrein, maar langs de noordwestelijke grens en loopt centraal uit in de poel die ook al zichtbaar was op de Atlas der Buurtwegen. Op de luchtfoto van 1971 wordt de poel niet meer afgebeeld; op deze plek is nu een bijgebouw te zien. Het westelijke hoofdgebouw is minder lang dan op het oudere kaartmateriaal. Het zuidelijke deel van het terrein is in gebruik als landbouwgrond, de vijver in het zuiden is nog niet aanwezig. De foto van 1979-1990 is iets duidelijker, en toont de duidelijke tweedeling tussen het bebouwde erf in het noorden, met ook nog enkele bijgebouwen langs de noordwestelijke grens van het terrein, en het weiland in het zuiden. Het gebouwenbestand wordt nadien nog verder uitgebreid, op de luchtfoto van 2000-2003 is centraal op het terrein een grote loods/stal te zien. Op dat moment is ook de vijver in het zuiden aanwezig. Deze stal, en de bijgebouwen langs de noordwestelijke grens, zijn enkele jaren nadien alweer verdwenen, zoals te zien op de luchtfoto van 2005-2007. Rond de vrijgekomen plek van de loods worden nadien bomen geplant en deze zone lijkt in gebruik te zijn genomen als paardenpiste. De inrichting van het terrein (tuinzones, verhardingen, gebouwen) wordt nadien verder op punt gezet. Er kan enerzijds besloten worden dat de ast en (de positie van) de L-vormige hoofdgebouwen op het terrein minstens teruggaan tot ca. 1840, en anderzijds dat er op het terrein al diverse bodemingrepen

hebben plaatsgevonden: de Bergmolenbeek, die in de 19de eeuw langs de noordwestelijke grens en centraal over het terrein liep, is in de loop van de 20ste eeuw verlegd naar het noorden en ingebuisd; er zijn sinds midden 19de eeuw diverse gebouwen opgetrokken en nadien terug afgebroken, waaronder recent een grote stal centraal op het terrein; in het zuiden van het terrein is 20-25 jaar geleden een vijver uitgegraven. Al deze handelingen zullen een bepaalde bodemimpact gehad hebben. De enige 'onverstoorde' zone lijkt een blokje landbouwgrond van ca. 1900m² gelegen tussen de huidige vijver in het zuiden en de locatie van de voormalige grote stal centraal op het terrein.

Rumbeke kent een golvend landschap dat doorsneden wordt door drie waterlopen: de Mandel, de Babilliebeek en de Regenbeek. De Babilliebeek stroomt op ca. 1,3km ten noordwesten van het plangebied. Een aftakking van de Babilliebeek, de Bergmolenbeek, stroomt door het plangebied. De beek is hier tegenwoordig ingebuisd en loopt ondergronds ter hoogte van de oprijlaan en zo verder langs de noordelijke grens van het plangebied, en wordt terug zichtbaar net ten westen van het terrein. Daarnaast vormt ook het kanaal Roeselare-Leie een dominant gegeven in het landschap. Net ten noorden van dat kanaal mondt de Babilliebeek uit in de Mandel. Het plangebied situeert zich op een overgangszone tussen een hoger rug in het noorden (de Zilverberg) en het westen en noordwesten, en de vallei van de Babilliebeek in het zuiden en oosten. Een opvallend kenmerk in het landschap zijn de kleiontginningsputten en de stortplaats ten oosten van het plangebied. Op het detail van het hoogtemodel is te zien dat het plangebied een geaccidenteerd verloop kent. In het zuiden is de poel duidelijk zichtbaar. In het noorden valt op dat de gebouwen, verharding en tuinen iets hoger liggen dan de omliggende gronden. De gemiddelde hoogteligging schommelt tussen ca. +24,3m TAW en +25,4m TAW. De gronden net ten westen van het terrein zijn duidelijk hoger gelegen, die ten oosten duidelijk lager, maar van een helling ter hoogte van het plangebied is geen sprake. Op de bodemkaart worden binnen de grenzen van het plangebied drie verschillende bodemtypes aangegeven, die in stroken van noord naar zuid doorheen het terrein lopen. In het oosten worden zeer sterk gleyige kleibodems zonder profiel gekarteerd, dit zijn zeer natte grondwatergronden op alluviale kleiige materialen. Deze kartering kan gelinkt worden aan de aanwezigheid van de Bergmolenbeek. Naar het westen toe gaan de kleigronden over in matig natte tot matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont.

Op archeologisch gebied is de omgeving van het plangebied niet zo goed gekend. Ten oosten werden bij een tamelijk recent onderzoek houtskoolmeilers uit de vroeg-Romeinse periode en enkele bijgebouwtjes uit de late middeleeuwen aangetroffen. Ten noorden, op de (flank van) de Zilverberg, werden ca. 20 jaar geleden paalsporen van een houtbouwconstructie aangetroffen, die werd gedateerd op de overgang van het neolithicum naar de bronstijd. Eerdere veldprospecties op en nabij deze locatie leverde vondsten op uit het paleolithicum, het vroeg mesolithicum, het neolithicum en de Romeinse tijd, aangetroffen in het colluvium van de Zilverberg. De onderzoeken duiden er op dat de regio reeds sinds lang wordt gefrequentieerd, en dat er in de Romeinse periode nabij het plangebied een bos aanwezig was dat (deels) ontgonnen werd voor houtskoolproductie. Er wordt wel opgemerkt dat de topografische situering van de site aan de Zilverberg heel erg afwijkt van de ligging van het plangebied.

Op basis van bovenstaande elementen is het mogelijk een inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het terrein. Rekening houdend met de landschappelijke (lager gelegen terrein, deels ter hoogte van alluviale kleigronden te koppelen aan de Bergmolenbeek) en historische (sinds de 19de eeuw veel verstoring aanwezig op het terrein door optrekken en slopen van bebouwing, verleggen van

een waterloop, uitgraven van een vijver) gegevens kan aan het plangebied een eerder lage archeologische verwachting worden toegekend.

Het terrein wordt verkaveld in 2 loten: een noordelijk lot 1 (4545m²) en een zuidelijk lot 2 (5473m²). In het noordelijke lot blijven alle gebouwen behouden, in het zuidelijke lot worden de bijgebouwen afgebroken en de centrale bomenrij gerooid. Op lot 1 wordt een (maximaal) bouwkader afgebakend rond de bestaande L-vormige hoeve; binnen dit kader kan er in de toekomst eventueel een nieuwe woning worden gebouwd, dit is op heden echter niet aan de orde aangezien de huidige gebouwen behouden blijven. Ook op lot 2 wordt een bouwkader voorzien. In het noordwesten van lot 2 wordt nabij de grens met lot 1 een bomenrij aangeplant, en de bomenrij langs de oostelijke grens wordt uitgebreid; de poel blijft behouden. In de voortuinstrook van lot 1 wordt een recht van doorgang gevestigd ten behoeve van lot 2. Ten zuiden van de bestaande oprit wordt een strook van 2m voorzien waarbinnen de nutsleidingen voor lot 2 kunnen aangelegd worden. Hoewel het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, waarbij in principe dient uitgegaan worden van een potentieel maximale bodemverstoring, is dit voor dit dossier niet het geval. Zo vinden er op lot 1 geen werken plaats; er wordt louter administratief een bouwkader voorzien, in het geval er in de toekomst een nieuwe woning zou gebouwd worden op het terrein. De geplande werken gekoppeld aan deze aanvraag hebben voornamelijk betrekking op een deel van lot 2, waar de gebouwen worden gesloopt en bomen gerooid, en vervolgens een nieuwe woning wordt gebouwd, een tuin wordt ingericht en enkele bomen worden gebouwd. Bijkomend wordt een leidingsleuf van 2m breed voorzien die van de Babilliestraat naar lot 2 zal lopen. De vijver blijft ongewijzigd.

Het plangebied kent een eerder lage archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden, maar een groot deel van het terrein is de laatste 2 eeuwen onderhevig geweest aan diverse bodemingrepen. De kans dat hierbij archeologisch erfgoed – indien aanwezig – beschadigd is, is reëel. Enkel een kleine zone van ca. 1900m² in het zuiden van het plangebied lijkt op basis van het bureauonderzoek nog niet verstoord te zijn. De geplande werken hebben voornamelijk impact ter hoogte van het zuidelijke lot 2; mogelijk zal er in de toekomst ook een impact zijn ter hoogte van lot 1, maar de huidige inrichting blijft hier behouden. Er zijn geen concrete plannen om de bebouwing op lot 1 te vervangen door een nieuw gebouw, of om de bestaande inrichting rond deze gebouwen te wijzigen; wel werd door de vaststelling van een maximaal bouwkader op dit lot de administratieve mogelijkheid gecreëerd om in de toekomst een nieuwe inrichting te voorzien binnen lot 1. Verder vooronderzoek op dit lot 1 is hierdoor onwenselijk en onnuttig, gezien de lage archeologische verwachting en de grote mate van verstoring ter hoogte van dit lot. Hoewel de impact van de geplande werken ter hoogte van lot 2 wel reëel is, wordt een verder vooronderzoek op dit lot niet geadviseerd. Ook hier geldt een lage archeologische verwachting en is er reeds een hoge verstoringsgraad opgetreden. Een verder vooronderzoek van de kleine (ca. 1900m²) onverstoorde zone op dit lot 2 is weinig zinvol, wegens de beperkte onderzoeksruimte en de lage archeologische verwachting. In het kader van de geplande werken wordt bijgevolg geen verder vooronderzoek voor het totale plangebied geadviseerd.

Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch vooronderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij het onverwacht aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens de werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.